

עדכון בחירות 2006

תכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי
مشروع كونرد ادناوار للتعاون اليهودي-العربي

הפוליטיקה הערבית בישראל לקראת הבחירות לכנסת ה-17

גיליון מספר 2
1 במרץ 2006

עורך: ד"ר אלי רכס • עורך משנה: אריק רודניצקי

תוכן העניינים

א. דבר העורכים.....	2
ב. סקרי דעת קהל.....	3
סקר מכון דחף.....	3
סקר מכון טלסקר.....	3
סקר עיתון הארץ וערוץ 10.....	3
סקר מכון גיאוקרטוגרפיה.....	3
ג. מאמרי עמדה.....	4
גילוי דעת מטעם הוועד העממי להחרמת הבחירות לכנסת הבאה.....	4
ד. לקט מן העיתונות.....	5
שלילת ההצבעה למפלגות יהודיות-ציוניות.....	5
התנועה להחרמת הבחירות.....	6
מפלגות ערביות – עמדות ופעילות פוליטית.....	7
מפלגות ציוניות – עמדות ופעילות פוליטית.....	10
ה. נתוני רקע.....	12
התפלגות הקולות לרשימות הערביות במערכות הבחירות 1992-2003.....	12
המפלגות הערביות בבחירות הקרובות: מועמדים מרכזיים ועיקרי המצעים.....	13
הסעיפים הנוגעים לערבים בישראל במצעי המפלגות הציוניות.....	20

קרן קונרד אדנאואר

Konrad Adenauer Foundation מרכז משה דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה

אוניברסיטת תל-אביב

א. דבר העורכים

אנו שמחים לפרסם את הגיליון השני של "עדכן בחירות 2006" העוסק בפוליטיקה הערבית בישראל לקראת הבחירות לכנסת ה-17.

התקופה שחלפה מאז פרסום העדכן הקודם עומדת בסימן ניגודים: מחד גיסא, התבהרה המפה הפוליטית בסקטור הערבי. התקווה שהסתמנה בקרב חוגים נרחבים בציבור הערבי שהמפלגות הערביות תתאחדנה – נגוזה. עם מועד הגשת הרשימות לוועדת הבחירות המרכזית התחוויר כי התמונה משנים קודמות לא השתנתה באופן מהותי, וכי הציבור הערבי יתבקש לבחור בין שלושה גושים מרכזיים.

מאידך גיסא, התמונה המצטיירת באשר לכיווני ההצבעה היא של בלבול ומבוכה. עדות בולטת לכך היא הסקרים המתפרסמים חדשות לבקרים (ראו חלק ב') והמצביעים על תנודות חריפות מקצה אל קצה. בניגוד לממצאים בציבור היהודי, המראים על יציבות בכוחן של המפלגות היהודיות, המצב ביישוב הערבי אינו ברור. כל זאת בהנחה, כמובן, שהמפלגות הערביות תעבורנה את אחוז החסימה.

כמדי מערכת בחירות, גם הפעם נאלצת ועדת הבחירות המרכזית להכריע בשאלה האם יש לפסול רשימה ערבית בשל עמדותיה. דומה כי דיון חוזר ונשנה זה רק מחדד את הבעייתיות הרבה הכרוכה ביחסי מיעוט-רוב במדינת ישראל, שמתגלמת בכל אורחות החיים, כולל בתחום הפוליטי.

בנוסף על סקירת ההתפתחויות המרכזיות שחלו מאז פרסום גיליון מס' 1 של העדכן, עדכן זה מתייחד בהבאת **עיקרי המצעים של המפלגות המתמודדות ביישוב הערבי וציון שמות המועמדים המובילים במפלגות אלה** (ראו חלק ה').

ולעניינים טכניים: אם ידוע לכם על אתרים רלוונטיים לנושא שבהם ניתן להפיץ את העדכן, נשמח מאד אם תפנו אלינו:

www.dayan.org/kapjac

• אתר האינטרנט שלנו:

• תכנית אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי: אריק רודניצקי

טלפון 03-6409991

פקס 03-6406046

דוא"ל arabpol@post.tau.ac.il

relie@post.tau.ac.il

• ד"ר אלי רכס (מנהל התכנית):

© כל הזכויות על פרסום העדכן שמורות לתכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי, אוניברסיטת תל-אביב, 2006.

ניתן לצלם, להעתיק ולצטט מפרסום זה תוך ציון מפורט של שם המקור ועורכיו, ומקום ההוצאה לאור. אין לשכפל את הפרסום ללא רשות בכתב מהעורך.

מאמרי העמדה משקפים את דעת כותביהם בלבד.

תודתנו ליובל סופר ולאלעד קוקס שסייעו בתרגום החומר מערבית לעברית, ולעידן בריר שסייע באיסוף החומר ובעיבודו.

העורכים

ב. סקרי דעת קהל

סקר מכון דחף

אתר האינטרנט של עיתון **פנורמה** (www.panet.co.il) פרסם בתאריך 24.2.06 סקר שנערך על-ידי מכון דחף, שמראה כי המפלגות הערביות צפויות לשמור על כוחן בבחירות הקרובות, ולקבל 9 מנדטים לפי החלוקה הבאה: חד"ש – 4 מנדטים, רע"מ-תע"ל – 3 מנדטים, בל"ד – 2 מנדטים.

סקר מכון טלסקר

אתר האינטרנט של עיתון **פנורמה** פרסם בתאריך 23.2.06 סקר שנערך על-ידי מכון טלסקר, בהזמנת בל"ד. הסקר, שהקיף מדגם מייצג של 403 נסקרים ערבים, הראה כי בל"ד צפויה לזכות ב-32.2% מקולות הבוחרים הערבים (3.86 מנדטים), רע"מ-תע"ל – 24.7% מקולות הבוחרים הערבים (2.96 מנדטים), וחד"ש – 15.0% מקולות הבוחרים הערבים (1.80 מנדטים).

סקר עיתון הארץ וערוץ 10

אתר האינטרנט של עיתון **אל-מית'אק** (<http://al-methaq.net>), ביטאונו של הפלג הדרומי של התנועה האסלאמית (המיוצג בבחירות כחלק ממפלגת רע"מ), פרסם בתאריך 10.2.06 סקר דעת קהל שנערך על-ידי עיתון הארץ וערוץ 10.

תוצאות הסקר מראות כי רע"מ-תע"ל עתידה להיות המפלגה הגדולה ביותר במגזר הערבי, כשהיא צפויה להשיג 5 מנדטים, ואילו חד"ש ובל"ד נסוגות בכוחן וכל אחת מהן צפויה לקבל 2 מנדטים בלבד.

לעומת זאת, אתר האינטרנט של עיתון **פנורמה** פרסם בתאריך 22.2.06 סקר שנערך אף הוא על-ידי עיתון הארץ וערוץ 10. לפי סקר זה, חד"ש צפויה לקבל 4 מנדטים, רע"מ-תע"ל – 3 מנדטים, ובל"ד – 2 מנדטים בלבד.

סקר מכון גיאוקרטוגרפיה

עיתון **פצל אל-מקאל**, ביטאונה של בל"ד, פרסם בתאריך 17.2.06 ממצאי סקר דעת קהל שנערך על-ידי מכון גיאוקרטוגרפיה. תוצאות הסקר הראו כי בל"ד היא המפלגה המובילה במגזר הערבי כשהיא צפויה לקבל 3 מנדטים, ואילו חד"ש ורע"מ-תע"ל צפויות לקבל 2 מנדטים כל אחת.

העיתון ציטט את מנהל המכון, פרופ' אבי דגני, שאמר: "סקר דעת קהל בקרב הערבים התאפיין הפעם ביותר רצינות מבעבר".

אתר האינטרנט של עיתון **פנורמה** פרסם בתאריך 22.2.06 סקר נוסף שנערך על-ידי מכון גיאוקרטוגרפיה, אשר תוצאותיו הוצגו בערוץ 1. לפי סקר זה, רע"מ-תע"ל תקבל 5 מנדטים, בל"ד – 4 מנדטים, ואילו לראשונה עולה הנתון המפתיע אשר לפיו חד"ש לא תעבור את אחוז החסימה.

ג. מאמרי עמדה

גילוי דעת מטעם הוועד העממי להחרמת הבחירות לכנסת הבאה

בתאריך 14/02/06 פרסם הוועד העממי להחרמת הבחירות גילוי דעת הקורא לאוכלוסייה הערבית בישראל להחרים את הבחירות הקרובות לכנסת. גילוי הדעת חתום על-ידי שלושת ראשי הוועד:

- רגא' אגבאריה, ראש תנועת "בני הכפר" – פלג אום אל-פחם.
- עו"ד ואכים ואכים, ראש האגודה להגנה על זכויות העקורים.
- ד"ר אסעד ע'אנס, מרצה בכיר באוניברסיטת חיפה ומדְבָרִיה המרכזיים של התנועה להחרמת הבחירות.

להלן עיקרי הדברים:

ועד ההחרמה נסמך על עקרון החרמת הבחירות לכנסת הקרובה [...] במסגרתו פועלים כוחות פוליטיים מאורגנים ופעילים בעשייה הלאומית / עצמאיים [...] בהסתמך על העקרונות הבסיסיים הבאים:

ראשית, הבסיס הלאומי העקרוני מחייב הימנעות מנקיטת תפקיד פעיל בתמיכה בממסד הישראלי העליון, הלא הוא הכנסת, באמצעות הצבעה לה ותמיכה בלגיטימיות שלה, שהרי היא מייצגת את המדינה אשר הוקמה על חורבות עמנו ועודנה עוסקת בדיכוי ועושיק יומיומי של בניו.

שנית, היעדר היכולת להשפיע באמצעות העשייה הפרלמנטרית, הואיל וזמן קצר לאחר הבחירות הופכים נציגי המפלגות הערביות לאופוזיציה דוממת, היות ואין ברשותם שום אופציה ראויה לציון, ולא הייתה ולא תהיה בידם שום אפשרות להשתתף בקבלת ההחלטות. [...] צריך לבדוק מחדש את משמעות ההשתתפות בפוליטיקה הפרלמנטרית בישראל לאור חוסר היכולת להשפיע.

שלישית, מצב המפלגות הערביות. בדיקה של המצב אליו הגיעו המפלגות הערביות אשר משתתפות במשחק הכנסת, מצביע על כך שהמפלגות הללו הפכו לבנות ערובה של "הצורך להישאר בזירה" דרך הכנסת, בתמורה לויתורן על הסלמה במאבק ראוי כנגד ההתקפה הציונית הגזענית והקולוניאלית על הציבור שלנו [...] ועל עמנו הפלסטיני אשר נאבק למען השיבה, החופש והעצמאות.

רביעית, לאור כשלון הניסיון להשפיע ולהשיג את זכויותינו הלאומיות-פוליטיות והיומיומיות באמצעות הכנסת, היות ובמשך שישה עשורים מוסד זה נחשב למקור החקיקה הגזענית של "מדינת היהודים" כלפי הציבור הערבי שלנו.

בהסתמך על כך, אנו מציעים להוציא לפועל תכנית לבנייה מחדש ועיצוב כל מוסדותינו באמצעות בחירתן של וועדות לאומיות עליונות לייצוג הציבור שלנו [...] בחירת ועד לאומי עליון לייצוג הציבור שלנו, בהסתמך על הניסיון של ועדת המעקב העליונה [...]

במקביל לקריאה לאימוץ ההחרמה, אנו מדגישים את עמדתנו הקוראת לדחיקת המפלגות הציוניות, בעונת הבחירות או בכל זמן אחר, ובמיוחד בבחירות הללו. אנו חשים בהתמרמרות הציבור הערבי כלפי המפלגות הערביות, מלחמות החיסולים בתוכן, "הכיסאולוגיה" השולטת על התכניות והעקרונות, וכן התרחקותן של המפלגות הערביות מהתרבות ומהעשייה הלאומית. [...] כולם שומעים ורואים את המספר הרב של ראשי הרשויות המקומיות, אקדמאים, בעלי הון ושאר נהנתנים מקרב "הערבים" אשר הזדרזו לתמוך במפלגת קדימה, בעבודה או במפלגות אחרות [...] דבר זה מצריך את כולנו, מנקודת מוצא של רמת האחריות הלאומית הגבוהה ביותר, להתנגד לחזרתן של אותן המפלגות הציוניות לזירת הציבור הערבי שלנו.

ד. לקט מן העיתונות

שלילת ההצבעה למפלגות יהודיות-ציוניות

- **מודעת בחירות של בל"ד: למפלגה ציונית דרוש מועמד ערבי**

דרישות: בעל עור עבה ומסוגל לסבול גזענות; בעל רגשי נחיתות לפי מי שמדכא אותו; ללא תודעה מיוחדת; אינו חושב על עתיד ילדיו; לא בהכרח יודע טוב את השפה הערבית. על המעוניינים להתבייש בעצמם! (פצל אל-מקאל, 17.2.06)

- **בשארה: מה כבר עשתה הממשלה למען המיעוט הערבי?**

חבר הכנסת בשארה: "יש מי שמנסה להחזיר את מגפת המפלגות הציוניות לכפרינו וערינו הערביים באמצעות ההסתה כנגד חברי הכנסת הערבים והמפלגות הערביות, וחזרה על הסיסמה הבזויה 'מה עשו למעננו חברי הכנסת הערבים?'. השאלה האמיתית היא 'מה עשתה לנו ישראל? ועלינו לשאול 'מה עשתה הממשלה למיעוט הערבי? מה עשה מגילי והבה לציבור הערבי ולתושבי המשולש? שום דבר ראוי לציון. אדרבא, הוא הצביע והתגייס עם מפלגתו על מנת להכשיל תכניות והצעות למען הערבים". (כל אל-ערב, 17.2.06)

- **טיבי: קדימה היא הבעיה, ולא הפתרון**

ח"כ אחמד טיבי הדגיש: "קדימה היא הבעיה ולא הפתרון. אל תשכחו ששרון, הנגבי ואולמרט, הם אשר שחטו את עמנו, ומייהדים את הנגב והגליל." (כל אל-ערב, 17.2.06)

- **טיבי: ביקורת חריפה כלפי החברים הערבים במפלגות הציוניות**

ד"ר אחמד טיבי התקיף בחריפות בנאומו את ראשי וחברי הרשויות המקומיות הערביות אשר הצטרפו למפלגת קדימה ואמר שהם אינם מביטים על עצמם במראה, דוקרים את בני עמם בגבם, מתנקשים בפלסטינים ולוקחים חלק ביהוד הגליל והנגב (www.assennara.net, 15.2.06)

- **סניף חד"ש בטירה: המפלגות הציוניות אחראיות על פשעי הכיבוש והאפליה**

סניף חד"ש בטירה הוציא גילוי דעת תחת הכותרת "לטאטא את המפלגות הציוניות ולסלק את גרורותיהם מיד! וזאת על מנת למנוע מהם להשתמש בקולותינו כשוטים המופנים כלפינו וכנגד עמנו הפלסטיני" [...] המפלגות הציוניות עצמן, אשר עושות תעמולה ברחוב היהודי בשלהוב דעת הקהל כנגד האזרחים הערבים [...] באות בימים אלו, כשהן מסתמכות על סוכניהן וגרורותיהן – על מנת לשווק את עצמן ברחוב הערבי. [...] ברור שהמפלגות הציוניות, ובמיוחד מפלגות השלטון (קדימה, עבודה והליכוד), הן האחראיות על פשעי הכיבוש ועל האפליה השיטתית כנגדנו, על העוני, האבטלה וכל המצוקות אשר אנו ויישובינו סובלים מהן. צחוק הגורל הוא שהן חוזרות ומבטיחות לנו להגן עלינו מפניהן" (www.aljabha.org – אתר חד"ש, 13.2.06)

- **כתבת תחקיר: המפלגות הציוניות מסיתות את הבוחרים הערבים נגד המפלגות הערביות**

האם החלה הפלישה הציונית למשולש? המפלגות הציוניות מתחרות עם הרשימות הערביות על קולות הבוחרים הערבים. [...] מועד הבחירות לכנסת מתקרב, אך הרחוב הערבי בכלל, וערי וכפרי המשולש בפרט, מתייחס לנושא בחוסר תשומת לב וחוסר אכפתיות יחסית לשינויים המתרחשים בזירה הפוליטית. [...] לאחרונה אנו עדים לחזרתן של המפלגות היהודיות והציוניות לרחוב הערבי במשולש, על-מנת להתחרות על הקול הערבי, באמצעות מדיניות של הסתת האזרחים הערבים נגד חברי הכנסת הערבים והמפלגות הערביות. ברחוב הערבי מופנות למפלגות הערביות שאלות כגון "מה עשיתן לטובת הערבים?" [...] "מוכרחים להעלות את שיעור ההצבעה ועל הציבור להתלכד סביב המפלגות הערביות"; "הבעיות והמצב הטראגי של המגזר הערבי צצו בגלל המפלגות היהודיות"; "על המפלגות הערביות לפעול זו לצד זו, על מנת לבלום את ההתפשטות הציונית במשולש"; "הפעילות של המפלגות הציוניות היא עונתית, ושואפת לשלול מחברי הכנסת הערבים את הלגיטימיות שלהם"; "אי אפשר להסתיר את מה שברור - פרץ ואולמרט לעולם לא יהיו תחליף למפלגות הערביות". (כל אל-ערב, 3.2.06)

התנועה להחרמת הבחירות

עמדת התנועה האסלאמית

• שיח' כמאל ח'טיב: אין שום דבר שדוחף אותנו להשתתף בבחירות

שיח' כמאל ח'טיב, סגן ראש הפלג הצפוני של התנועה האסלאמית, הצהיר: "מצב המפלגות הערביות בארץ גורם לאנשים לחשוב מאה פעם לפני ההליכה לקלפי בבחירות הקרובות." שיח' ח'טיב הבהיר: "אין שום דבר אשר דוחף אותנו להשתתף בבחירות הללו." הוא המשיך: "המפלגות הערביות מציגות עצמן כאמצעי להגשמת זכויותיהם של הפלסטינים בארץ, וזה בא בסתירה עם המצב אשר הן נראות בו, כאשר הן מחפשות משרות ולא איך לשרת את העם. כל זה דוחף את האנשים לחשוב באופן עמוק יותר לגבי כל הבחירות הללו." (www.panet.co.il, 13.2.06)

• אמאם מסגד שהאב אל-דין: אסור להשתתף במועצה שאינה נסמכת על ההלכה האסלאמית

שיח' נאזם אבו סלים [אמאם מסגד שהאב אל-דין בנצרת] הפציר בציבור הערבי להחרים את הבחירות לכנסת [...] הוא פירט את הסיבות לעמדתו זו: "הסיבות שעומדות מאחורי החלטה זו אינן תולדה של התקופה האחרונה. הן נובעות מעמדה רעיונית ועקרונית שמסתמכת על המקור שלנו – הקוראן. [...] המקורות שלנו אוסרים עלינו לקחת חלק במועצה שפועלת לפי חוקים אחרים מהשריעה, ומסתמכת על ספר אחר מהקוראן. [...] אנו נחלק לציבור מספר כרוזי הסברה, בהם נקרא לאזרחים להחרים את הבחירות ונקיים הרצאות בנושא זה. בנוסף, בכוונתנו לנצל את כל אמצעי התקשורת והדרכים האפשריות מבחינתנו על-מנת שעמדתנו, עמדת הצדק, תגיע בצורה ברורה לאזרחים." (כל אל-ערב, 3.2.06)

[הערת העורכים: התנועה האסלאמית מיוצגת בנצרת על-ידי הפלג הדרומי, המשתתף בבחירות באמצעות מפלגת רע"מ]

עמדת תנועת "בני הכפר"

תנועה חדשה במגזר הערבי, שיסודה ב"בני הכפר", קוראת לציבור הערבי שלא להשתתף בבחירות לכנסת. [...] "הוועד העממי להחרמת הבחירות" מבקש להסביר לציבור הערבי כי ההצבעה לפרלמנט הישראלי היא בזבז משאבים, וכי את המאמצים צריך להשקיע בפיתוחם של המוסדות הייצוגיים הקיימים במגזר הערבי, כמו ועדת המעקב העליונה של האוכלוסייה הערבית - וזאת לקראת הקמת פרלמנט ערבי בישראל במסגרת אוטונומיה מוסדית לערביי ישראל.

רג'א אגבריה: "אני לא חושב שזה אסון [שהציבור הערבי לא ייוצג בכנסת], וזאת בטח לא התאבדות פוליטית. [...] אנו רואים שהח"כים והמפלגות הערביות במודע או שלא במודע מבצעים את מדיניות הממסד, במיוחד בכל הנוגע לריסון הציבור הערבי ומאבקיו, ומונעים ממאבקים אלה מלהתפתח בצורה נכונה ויעילה. [...] המאבקים הפנימיים במפלגת הערביות ובינן לבין עצמן - כל זה רק מסייע לקמפיין שלנו ועושה לנו חלק נכבד מהעבודה. [...] אנחנו לא אומרים רק 'תחרימו', אלא גם מציעים את האלטרנטיבה - וזוהי אוטונומיה מוסדית ובחירת פרלמנט ערבי בישראל. [...] אנחנו לא מדברים על אוטונומיה פוליטית או דמוגרפית, שכן התנאים הגיאוגרפיים לא מאפשרים זאת. אנו מדברים על אוטונומיה מוסדית, על פרלמנט שלנו ועל שליטה בניהול של המשאבים שלנו. אנו רוצים שוועדת המעקב העליונה הנוכחית תעבור רפורמה מקיפה ותהפוך לפרלמנט הערבי בתוך ישראל." [...]

אגבריה טוען שלרעיון של פרלמנט ערבי ישראלי יש תמיכה בסקרים במגזר של בין 70-90 אחוזים. מי שמכשיל זאת, לדעתו, אלו המפלגות הערביות - ובמיוחד חד"ש והמפלגה הקומוניסטית. (www.ynet.co.il, 21.2.06)

מפלגות ערביות – עמדות ופעילות פוליטית

החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון (חד"ש)

• הסכם עודפי קולות צפוי בין חד"ש לרע"מ-תע"ל

ד"ר חנא סויד, המועמד במקום השני ברשימת חד"ש אמר שחד"ש ככל הנראה תחתום על הסכם עודפי קולות עם רע"מ-תע"ל. עם זאת, הוא הדגיש כי טרם התקבלה החלטה סופית בעניין [...] "מה שבטוח הוא שההסכם ייחתם עם מפלגה ערבית, אך אין החלטה סופית בעניין זה". [...] עוצ'י עבד-אלפתאח, מזכיר בל"ד, אמר שעניין חתימת הסכם עודפי הקולות עם חד"ש הוצע במסגרת ההתכתבויות בין שתי המפלגות. הוא ציין שלא נערכה עד עתה פגישה לבדיקת העניין. (17.2.06, www.kul-alarab.com)

• תיאור הגורמים לכישלון האיחוד בין חד"ש לתע"ל

חד"ש המשיכה עד הרגע האחרון לקיים מו"מ עם מועמדים להצטרפות אליה [...] ח"כ מוחמד ברכה, יו"ר חד"ש, סקר את פרטי המו"מ בין חד"ש לצדדים השונים: "נמסר לנו מתע"ל שהם מעוניינים לפרק את השותפות עם רע"מ על רקע מחלוקות, ושהם רוצים לחדש את האיחוד עם חד"ש, ולקיים דיון ומגעים בעניין זה. בנוסף, נודע לנו שהם מסכימים לקבל את המקום הרביעי ברשימה אם יצטרף אליה חיזוק חדש - האשם מחאמיד, מתוך מחשבה שצירוף גורם נוסף יעלה את הסיכויים להשיג את המנדט הרביעי. [...] יצרנו קשר עם "הברית הלאומית המתקדמת" והם הביעו את נכונותם לקבל את המקום החמישי ברשימה מאוחדת עם חד"ש ותע"ל. [...] עם זאת, בסופו של דבר תע"ל ניהלו במקביל משא ומתן עם רע"מ. זהו צעד בלתי קביל בזירה הפוליטית וגם מבחינת מוסר פוליטי". (פנורמה, 10.2.06)

ברית לאומית דמוקרטית (בל"ד)

• בשארה: הקריאה להצביע למפלגות ערביות היא הקריאה לאחדות

ד"ר עזמי בשארה: "קריאתנו להצבעה למפלגות הערביות, ולהחרמת המפלגות הציוניות, היא תרגום האמיתי היחידי לדרך האיחוד. זה אשר קורא לאחדות הוא זה אשר קורא להצבעה למפלגות הערביות, ולהסתמכות על הבוחר הערבי, בכך שיבחר בהן. אם שאר המפלגות תאמצנה את מגמת האיחוד הזו והטון הזה יהיה בכך כדי לאחד את הציבור הערבי ולטהר את אווירת הבחירות מכל השטויות ההבלים." (פצל אל-מקאל, 17.2.06)

• מזכיר בל"ד מנמק את כישלון המו"מ בין בל"ד לחד"ש

המשא ומתן שנערך בין בל"ד לחד"ש, על מנת להשתתף ביחד בבחירות הקרובות לכנסת השבע עשרה, נכשל. עודד עבד אל-פתאח, מזכיר בל"ד אמר: "ויתרנו על המקום הראשון לטובת חד"ש אולם זאת בתנאי שיהיו לנו [בלב"ד] שלושה נציגים בחמשת המקומות הראשונים, אולם חד"ש סירבה לכך. [...] חד"ש העדיפה לשאת ולתת עם תע"ל במהלך הימים המכריעים והשאירה אותנו בעדיפות שנייה, ואנו לא מסכימים לכך". (5.2.06, www.assennara.net)

• סיסמת בחירות של בל"ד

"האזרחות היא זכות, וההצבעה היא חובה" (פצל אל-מקאל, 27.1.06)

התנועה הערבית לשינוי (תע"ל)

• טיבי: רע"מ-תע"ל מייצגת את רצון הבוחר הערבי

יו"ר תע"ל, ח"כ טיבי, אמר כי הרשימה הרחבה מייצגת את רצון הבוחר והרחוב הערבי. לדבריו: "זוהי הרשימה החזקה ביותר בציבור הערבי על פי הסימנים ברחוב ועל פי הסקרים. במקביל לפעילות המדינית והפוליטית שלנו נמשיך לתת דגש על ענייני היום יום". טיבי התייחס לביקורת שהוטחה בחברי הכנסת הערבים ולפיה הם שמים דגש על בפעילותם על עניינים פוליטיים מדיניים ופחות לשירות שהם נותנים לבוחריהם. [...] טיבי גם אמר כי על המדינה להכיר באזרחיה הערביים כמיעוט לאומי, ואמר כי מיעוט זה שואף להשגת זכויותיו הקולקטיביות והפרטיות. הוא

הבטיח כי הרשימה לא תתקוף את מתחרותיה, המפלגות הערביות, אלא תתמקד במאבק במפלגות הציוניות המבקשות לנגוס בקולות הערבים. (15.2.06, www.ynet.co.il)

• **טיבי: רע"מ-תע"ל תשיג 5-4 מנדטים**

ח"כ אחמד טיבי: "האיחוד בין רע"מ לתע"ל הוא איחוד בין הכוח הלאומי והאסלאמי. איחוד זה יהיה הכוח הראשי במגזר הערבי" [...] ח"כ טיבי, שתופס את המקום השני ברשימה המאוחדת, ציין כי הוא אופטימי לגבי סיכויי הרשימה להשיג 5-4 מנדטים. [...] טיבי קרא להקמת ועדה משותפת לשלוש הרשימות [רע"מ-תע"ל, חד"ש ובל"ד] לשם העלאת שיעור ההצבעה בקרב הבוחרים הערבים. על פי ההסכם, טיבי ישמש כיו"ר הסיעה בכנסת. (פנורמה, 10.2.06)

הרשימה הערבית המאוחדת (רע"מ)

• **שיח' צרצור: השלטון על האדמה צריך להיות שלטון אסלאמי**

במסיבת עיתונאים משותפת לתע"ל של אחמד טיבי ורע"מ של אבראהים צרצור, הכריזו האחרון: "השלטון כאן צריך להיות מוסלמי בראשות חליפה. [...] ההשתתפות שלנו בבחירות לכנסת אינה מבטלת את האידאולוגיה שלנו, ולפיה השלטון על האדמה, או לפחות על האדמה הערבית והמוסלמית, צריך להיות שלטון אסלאמי המונהג בידי ח'ליפה [יורש וממשיך דרכו של הנביא מוחמד]". [...] בהתייחס לבחירות לכנסת אמר: "יעדי הרשימה בראשותי הם לשמר את הקיום הערבי בארץ, הן ברמה האנושית, הן ברמה הפיזית והן בשמירה על מקומותינו הקדושים". הוא אמר כי מטרת הרשימה היא להיאבק לשימור הזהות הלאומית והדתית של המיעוט הלאומי ערבי בארץ אל מול מגמות הישראליות והציוניות וכן להיאבק למען הזכויות הקולקטיביות והפרטיות "אל מול מדיניות האפליה הגזענית גד המיעוט הלאומי הערבי הנשלט בארץ". יו"ר המפלגה אמר גם כי הרשימה בראשותו תיאבק בהגירה או עידוד ההגירה של הציבור הערבי ותפעל לחיזוק הקשר עם העם הפלסטיני בשטחים ועם העולם הערבי. הוא תאר את הרשימה בראשותו כ"קואליציית הכוחות הלאומיים האסלאמיים", מונח הלקוח מהשטחים, ואמר כי האתגר של הרשימה הוא לפעול להעלאת אחוז ההצבעה, להיאבק בקולות הקוראים להחרים את הבחירות ובמיוחד להיאבק בחדירת המפלגות הציוניות לציבור הערבי. [...] צרצור חזר במהלך דבריו על העובדה שהמפלגה, גם אם היא מתמודדת לכנסת, אינה מוותרת על תפיסותיה האסלאמיות: "אנו מאמינים באסלאם, אנו מאמינים במשטר החליפות, ואיננו תומכים בהפרדת הדת מהפוליטיקה." (15.2.06, www.ynet.co.il)

• **ח"כ דהאמשה: יש הבדל בין שאיפה לכינון ח'ליפות לבין פעילות למחיקת ישראל**

חוגים ישראלים ימניים קראו למנוע את השתתפותה של רע"מ בבחירות לכנסת, על רקע דבריו של שיח' אבראהים צרצור בנוגע לשאיפותיו להקים מדינת ח'ליפות אסלאמית [...] חבר הכנסת עבד אל-מאלכ דהאמשה אמר בתגובה: "כולנו מאמינים בח'ליפות, אך אסור לשכוח שאנו בכנסת. מצד אחד אנו מאמינים [...] בהיעלמות המשטרים הפוליטיים הלאומיים והציוניים, אולם ישנו הבדל בין שאיפות, או אולי חלומות, לבין הפעילות למען מחיקת ישראל". (כל אל-ערב, 17.2.06)

• **מקור ברע"מ-תע"ל: אין הסכם רוטציה, טיבי יכהן קדנציה מלאה**

לדברי המקור, ההסכם אשר תע"ל חתמה עליו עם התנועה האסלאמית ומד"ע, אינו כולל רוטציה בין חבר הכנסת ד"ר אחמד טיבי לבין המועמד הרביעי, שיח' עבאס זכור. (סינארה, 17.2.06)

• **ח"כ אל-צאנע: איננו פוסלים שותפות פוליטית בממשלה**

ח"כ טלב אל-צאנע: "הרשימה דוגלת בשותפות פוליטית מלאה של האזרחים הערבים, ולראייה העמדות שנקטנו בהצבעות בענייני התקציב וההתנתקות, הצבעות שהביאו להישגים עבור הציבור הערבי. איננו פוסלים שותפות פוליטית בממשלה, אך הדבר צריך להיעשות על בסיס תוכנית פוליטית משותפת. לפי שעה איננו רואים את התוכנית הזו כתואמת את עמדותינו." (15.2.06, www.ynet.co.il)

ברית לאומית מתקדמת (בל"מ)

• בל"מ לא תתמודד בבחירות הקרובות אך תשחק בהן תפקיד חשוב

הברית הלאומית המתקדמת, בראשות חבר הכנסת לשעבר האשם מחאמיד, פרסמה גילוי דעת תחת הכותרת: "בל"מ תשחק תפקיד חשוב ובסיסי במערכת הבחירות הבאה." יש לציין כי (בל"מ) לא הגישה רשימה לוועדת הבחירות, ולא צוין לאיזה גורם היא קוראת לתומכיה להצביע. [...] בגילוי הדעת נכתב: "בל"מ, בהנהגת האשם מחאמיד, נחשפה לניסיון התנקשות פוליטית שתוכנן ובוצע על ידי הנהגות מק"י ומה שנקרא החזית הדמוקרטית" [...] כן מואשם חבר הכנסת אחמד טיבי בהונאה פוליטית ורמאות, על מנת לשפר את מקומו ברע"מ. (סינארה, 17.2.06)

מפלגה לאומית ערבית (מל"ע)

• מל"ע מאשימה את טיבי בכישלון המו"מ בינה לבין חד"ש

המפלגה הלאומית הערבית, בראשות חבר הכנסת מוחמד חסן כנעאן, פרסמה גילוי דעת אשר מאשים את התנועה האסלאמית – הפלג הדרומי בקשירת קשר אשר בוצע על-ידי ח"כ טיבי, כאשר חד"ש בלעה את הפיתיון, והבוחר הערבי הוא הקורבן. [...] בגילוי הדעת צוין שטיבי הכשיל את ההסכם של מל"ע עם חד"ש כאשר הודיע להם שיש לו חילוקי דעות עם התנועה האסלאמית, והוא רוצה את המקום הרביעי בחד"ש. (סינארה, 17.2.06)

• מל"ע תרוץ בבחירות באופן עצמאי לאחר כישלון המגעים עם המפלגות האחרות

הוקמה רשימת הברית הערבית המרכזית אשר כוללת את שני חברי הכנסת לשעבר, מוחמד חסן כנעאן והאשם מחאמיד, ואת סעיד עטאללה, נציג העדה דרוזית. [...] מקור רם דרג ברשימה אמר כי כל המגעים עם המפלגות האחרות נכשלו. [...] הרשימה תשתתף בבחירות כרשימה עצמאית. (סינארה, 3.2.06)

ארגון הפעולה הדמוקרטי (דע"מ)

• יו"ר דע"מ: הפועלים החליטו להשמיע קולם דרך הכנסת

בסוף השבוע האחרון, נערך כנס של פעילי מפלגת הפועלים "דעם", במטרה להכריז על פתיחת מערכת הבחירות. בראש רשימת המועמדים של מפלגת "דעם" לכנסת ניצבת אסמא' אגבאריה, שקראה למשתתפים לצאת לרחובות ולמסור לכל בית את המסר של מפלגת "דעם": "הפועלים החליטו להיאבק למען זכויותיהם במסגרת מפלגה שהם ייסדו בעצמם ולמענם, ולא רק במקום עבודה מאורגן ובמסגרת הגנה חוקית, וזאת על מנת להשמיע את קולם בכנסת". בין המועמדים ברשימת "דעם" נאמו גם מוסטפא אבו חשב מכפר מנדא, ופאא' טיאהר מכפר קרע, ואסנת בר אור מפרדס חנה. (פנורמה, 17.2.06)

מפלגות ציוניות – עמדות ופעילות פוליטית

מרץ-יחד

• עיסאוי פריג': מצע מרץ כמעט אינו שונה ממצע המפלגות הערביות

המועמד הערבי במקום השביעי במפלגת מרץ, עיסאוי פריג', ממשיך להשקיע מאמצים ולנהל שיחות עם האנשים וראשי הרשויות המקומיות הערביות, אשר הוכרזו על הצטרפותם למפלגת קדימה, על מנת לשכנע אותם להימנע מלתמוך במפלגת קדימה, ולהצטרף לשורות מפלגת מרץ. [...] פריג' אמר: "יחד נפעל על מנת לשים גבול לסבלן של הרשויות המקומיות והמגזר הערבי. אין ספק גם שלמצע המדיני שלנו, אשר מדגיש את עקרון השלום והשוויון, יש קשר ישיר עם הציבור הערבי, והוא אינו שונה ממצע המפלגות הערביות אלא במספר סעיפים בלבד. משמעות הדבר היא שההצטרפות למפלגה לא תביך אף אחד או תביא לחרטה כלשהי" (www.panet.co.il, 18.2.06)

• ביילין: יש להכיר בערבים כמיעוט לאומי; נשיג 2 מנדטים מהבוחרים הערבים

במהלך מסיבת עיתונאים של מפלגת מרץ-יחד בנצרת: ד"ר יוסי ביילין קרא להכיר בערבים כמיעוט לאומי [...] "נשים קץ לתופעה המבישה המתבטאת בהתערבות השב"כ בבתי הספר הערבים; נפעל למען סיום הכיבוש ומתן זכויות קיבוציות לאזרחים הערבים; נפתח את הדרך לסוריה לכולם" [...] ביילין גילה שמפלגתו מצפה להשיג שני מנדטים מקרב ציבור הבוחרים הערבים [...] ביילין הוסיף: "נפעל למען העלאת שיעור המועסקים הערבים במשרדי הממשלה פי שלושה. ניזום הקמתה של זרוע מיוחדת ועצמאית לחינוך הערבי במשרד החינוך. הגיע הזמן שהתלמידים הערבים ילמדו את מחמוד דרויש במקום את טשרניחובסקי, אין לישראלים סיבה לפחד מכך. כמו כן נבטל את ההתערבות המבישה של השב"כ במינויים ובתכנים של בתי הספר הערבים" (www.kul-alarab.com, 17.2.06)

• פריג': הצבעה למפלגה ערבית-יהודית היא אינטרס שלנו; ביקורת על סיסמת בל"ד

מפלגת מרץ-יחד פתחה את מערכת הבחירות שלה בנצרת, והציגה את מועמדיה ומצעה המדיני. עיסאוי פריג', המועמד הערבי במקום השביעי במפלגה: [...] מפלגת מרץ-יחד היא המפלגה היהודית-ערבית היחידה, אשר דוגלת בכך שערביי ישראל הם מיעוט לאומי, ובעלי זכויות קיבוציות. בנוסף, זו המפלגה היהודית-ערבית היחידה, אשר קוראת להכרה בכפרים הבלתי מוכרים ולשוויון". [...] עיסאוי פריג' תקף את סיסמת הבחירות של בל"ד 'אם הקול שלך הוא ציוני, למה זה הופך אותך?', ואמר [...] "אני שואל את עצמי בשארה: האם מי שקיבל החלטה מסוימת הופך לציוני? הרי ח"כ בשארה היה בזמנו מועמד לראשות הממשלה, לצד אהוד ברק ובנימין נתניהו, והסיר את מועמדותו וקרא לערביי ישראל להצביע לברק. [...] ההחלטה להצביע למפלגה ערבית-יהודית היא אינטרס של עמנו". (פנורמה, 17.2.06)

קדימה

• מג'לי והבה: הצבעה למפלגות הערביות הרחיבה את התהום בין ערבים ליהודים בארץ

נוכחות נרחבת בעצרת של מפלגת קדימה באלשאע'ור ונאומים שהתאפיינו בהתקפה על המפלגות הערביות [...] את העצרת פתח סמיר והבה כאשר קרא להצביע למפלגת קדימה ולא להיסחף אחר המפלגות הערביות, אשר לדבריו הן "אינן עושות דבר למען האזרח הערבי פרט לנאומים". הוא דרש 50 אלף קולות לקדימה מבין קולות הערבים, משום שקדימה תגשים את השוויון והשלום בדרכו של שרון! לאחר מכן דיבר חבר הכנסת מג'לי והבה, סגן שר החינוך [...] שאמר "ההצבעה למפלגות הערביות הרחיבה את התהום בין הערבים ליהודים בארץ". (www.kul-alarab.com, 17.2.06)

• פרס: בעיית הערבים אינה האדמה אלא תעסוקת אקדמאים

שמעון פרס: "בעיית הערבים היום אינה האדמה. אף אחד אינו שואל אותי לגבי האדמה, אלא שואלים אותי על תעסוקת אקדמאים ערבים אשר מספרם מגיע ל-50 אלף. באוניברסיטאות נמצאים כרגע 15 אלף סטודנטים ערבים, אשר מחציתם נשים, זהו סימן חשוב מאד" (www.kul-alarab.com, 17.2.06)

• **כאיד ט'אהר צפוי להתמנות ליועץ ראש הממשלה לענייני ערבים, אם אולמרט יזכה**

צוות הבחירות של המפלגה ערך פגישה עם כאיד ט'אהר [כתב של המחלקה הערבית של הטלוויזיה הישראלית], במהלכה הוסכם כי ט'אהר יסתפק במקום ה-55 ברשימת הבחירות של המפלגה, תמורת הבטחה שיזכה במשרת היועץ לענייני ערבים של ראש הממשלה, אם אולמרט ירכיב את המשלה הקרובה. כמו כן הוצע לט'אהר להיות יועץ שר החוץ. [...] פגישה זו באה בצל התמרמרות בקרב תומכיה הערבים של המפלגה, מכך שלא שורין מקום ריאלי לערבים ברשימת המפלגה. (כל אל-ערב, 17.2.06)

• **ראשי רשויות ערביות מכחישים השתייכותם למפלגת קדימה**

ראש מועצת כפר ברא, איוב עאסי, אשר שמו הוכנס לפני מספר ימים לרשימת פעילי קדימה במגזר הערבי [...] אמר: "לא הצטרפתי ולא אצטרף למפלגת קדימה, ולא השתתפתי ולא אשתתף בשום פעילות של המפלגה במגזר הערבי. מה שפורסם, והכנסת שמי בהקשר זה, הוא שקר וכזב." ראש רשות מקומית ערבית שהעדיף להישאר בעילום שם [...] אמר: "מנהיגי ושרי מפלגת קדימה מנצלים את משרותיהם ומעמדם הממשלתי בכדי לשדוד רבים מראשי הרשויות המקומיות הערביות, ופועלים למען גיוסם למפלגה בבחירות. בלי להגזים, הם משתמשים בשפת איומים ואזהרות כנגד ראשי הרשויות ומפעילים עליהם לחצים: או הצטרפות למפלגה או הטלת סנקציות עליהם." [...] ראש מועצת זמר, ד"ר פתחי דקה, שהנו גם חבר בהנהגת מפלגת בל"ד אמר: "לא יתכן שבמדינה הקוראת לדמוקרטיה, תשקיף עלינו מלמעלה דמות כמו חברת הכנסת רוחמה אברהם ותכריז אל מול פני הציבור הערבי שכל מי שיעזור לקדימה יזכה בתמיכת הממשלה." זה סותר את הערכים המוסריים. מה שעושים שרי מפלגת קדימה הוא שום דבר פרט לזלזול והקלת ראש בשכלם של האזרחים הערבים [...] הם מנסים לקנות את נאמנותו הפוליטית והשתייכותו באמצעות כספים והבטחות פוליטיות. הצהרות מפלגת קדימה חצו את כל הגבולות האדומים, צריך להתנגד להן ולהוקיע את קלונן." (כל אל-ערב, 17.2.06)

• **פרס: נפתח את הגליל למען כל התושבים, לא רק למען החצי היהודי**

שמעון פרס: "אני אומר לכם בצורה הברורה ביותר, לאחר שיחות ארוכות עם ראש הממשלה אולמרט: אנו נפתח את הגליל, לא רק את החצי היהודי, אלא את כל הגליל, למען כל אחד מהתושבים, בין אם תצביעו לנו ובין אם לא תצביעו לנו. [...] עלינו להכניס את ההיי-טק למגזרים הלא יהודיים, בלי זה לא יהיה כאן שכר גבוה ולא אפשרויות לימוד. אנחנו מחפשים מקום בגליל להקמת מרכז היי-טק ערבי-דרוזי-בדווי." (פנורמה, 17.2.06)

• **עזרא: קדימה תשיג שוויון ולא המפלגות הערביות**

השר גדעון עזרא קרא לערבים להצביע לקדימה: "אני מקווה שישוּבץ מועמד ערבי בקדימה בבחירות 2010"; "אילו היינו משבצים מועמד מוסלמי עכשיו, הבדואים והנוצרים היו כועסים." [...] השר עזרא אמר ש"קדימה" תגשים את השוויון, "ולא המפלגות הערביות שמתעניינות בעניינים מחוץ לארץ." (סינארה, 10.2.06)

• **מג'לי והבה: קדימה תקבל 40-50 אלף קולות ערבים**

והבי: "אני מייצג את כל המיעוט הערבי בישראל" (סינארה, 10.2.06)

• **ח"כ רוחמה אברהם: מי שיצביע לקדימה יקבל עדיפות**

חברת הכנסת רוחמה אברהם בכנס בחירות בקלנסוה: "מי מהערבים שיצביע לנו יזכה לעדיפות, קדימות ותמיכה ממשלתית שאין דומה לה." (כל אל-ערב, 10.2.06)

ה. נתוני רקע

התפלגות הקולות לרשימות הערביות במערכות הבחירות 1992-2003¹

בחירות לכנסת 16 2003		בחירות לכנסת 15 1999		בחירות לכנסת 14 1996		בחירות לכנסת 13 1992		הרשימה
מנדטים	קולות	מנדטים	קולות	מנדטים	קולות	מנדטים	קולות	
3	93,819	3	87,022	5	129,455	3	62,546	החזית הדמוקרטית לשלוש ולשוויון (חד"ש)
3	71,299	2	66,103					ברית לאומית דמוקרטית (בל"ד)
2	65,551	5	114,810					רשימה ערבית מאוחדת (רע"מ)
				4	89,514	2	40,788	מפלגה דמוקרטית ערבית (מד"ע)
-	20,571							ברית לאומית מתקדמת / מפלגת האחדות הלאומית (האשם מחאמיד)
-	1,925	-	2,151	-	1,351			ארגון הפעולה הדמוקרטי (דע"מ)
				-	13,983	-	24,181	הרשימה המתקדמת לשלוש (1992) / הברית המתקדמת (1996)
				-	2,087			איחוד ערבי לקדמה והתחדשות (אחמד טיבי)
-	2,042							הערבי החדש (מכרם חורי)
8	255,207	10	270,086	9	236,390	5	127,515	סה"כ קולות ומנדטים
	24,538		2,151		17,421		24,181	קולות מבוזזים
	9.61%		0.79%		7.37%		18.96%	אחוז קולות מבוזזים

¹ נתוני 1992 עובדו מתוך: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, "תוצאות הבחירות לכנסת ה-13"; נתוני 1996 עובדו מתוך: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, "תוצאות הבחירות לכנסת ה-14"; נתוני 1999 עובדו מתוך: <http://www.knesset.gov.il/elections/index.html>; נתוני 2003 עובדו מתוך: <http://www.knesset.gov.il/elections16/heb/results/regions.asp>; * לאחר הסכם עודפי קולות בין חד"ש למד"ע; ** לאחר הסכם עודפי קולות בין חד"ש לרע"מ; *** בבחירות 2003 – קולות שניתנו לרשימה משותפת של חד"ש ותע"ל; **** בבחירות 1999 – קולות שניתנו לרשימה משותפת של בל"ד ותע"ל

המפלגות הערביות בבחירות הקרובות: מועמדים מרכזיים ועיקרי המצעים

חד"ש

עשרת המועמדים הראשונים של חד"ש²

1. ח"כ מוחמד ברכה
2. ד"ר חנא סוויד
3. ד"ר דב חנין
4. ד"ר עפו אגבאריה
5. מנאל שלבי
6. דחיל אבו-זיד
7. ישי מנוחין
8. יוסף אל-עטאונה
9. ד"ר עבדאללה אבו-מערוף
10. ד"ר עדנה זרצקי-טולדנו

עיקרי מצע מפלגת חד"ש³

א. השגת שלום ישראלי-פלסטיני וישראלי-ערבי צודק, כולל ויציב המבוסס על מספר עקרונות יסוד:

- פינוי כלל השטחים שנכבשו ב-1967 (הגדה, הרצועה וירושלים המזרחית) לשם מימוש זכותו של העם הפלסטיני על אדמתו על בסיס קווי 4.6.1967. כאשר ירושלים המערבית תוכר כבירת ישראל, ירושלים המזרחית תוכר כבירת פלסטין העצמאית וינתן פיתרון צודק לבעיית הפליטים הפלסטיניים בהתאם להחלטות האו"ם.
- כינון שלום עם סוריה על בסיס החזרת רמת הגולן לסוריה.

ב. הגנה על ענייני העובדים וזכויותיהם:

- קביעת סדר עדיפויות לאומי חדש, על יסוד צדק חברתי וחלוקה צודקת של ההכנסה הלאומית – הפחתת תקציב הביטחון, ביטול ההוצאות על ההתנחלויות, הפחתת ריבית ושיעור המס, ביטול הפרטת חברות ממשלתיות.
- הגנה על רמת חיי העובדים ותנאי עבודתם: העלאת שכר המינימום, לחימה באבטלה ובפיטורים, שוויון לעובדים הערביים ולעובדים זרים, קיצור שבוע העבודה, הגנה על הנוער העובד, חקיקת חוק פנסיה ממלכתית; ביטול כל החוקים והתקנות הפוגעים בזכויות העובדים ובאיגודים המקצועיים.
- הבטחת שוויון הזדמנויות לכל, ללא אפליה בשל מין, לאום, דת, עדה, גיל, מצב משפחתי, נטייה מינית או בשל כל סיבה אחרת; חקיקת 'חוק יסוד: זכויות חברתיות'.

ג. פיתוח שירותי הבריאות, החינוך, הדיור, הרווחה, התרבות והספורט:

- הבטחת הזכות לשירותים חברתיים, על בסיס שוויוני: הגנה על הרפואה הציבורית וביטול התוכניות להפרטת בתי-החולים; הבטחת חינוך חינם, הלכה למעשה, ממעונות היום ועד לאוניברסיטה; הבטחת חיים בכבוד לכל הקשישים; הבטחת דיור ברכישה או בשכירות לכל הזקוקים לו, ללא אפליה; הגדלת ההקצבות הממשלתיות לרשויות המקומיות והרחבת סמכויותיהן; פיתוח הספורט העממי וההישגי והגדלת התיקצוב; הגדלת התקציבים הממשלתיים למוסדות התרבות ולפעילות תרבותית ואומנותית.

² מקור: <http://www.hadash.org.il/index.html>

³ מקור: <http://www.hadash.org.il/matza.html>

ד. שוויון האוכלוסייה הערבית בישראל:

- הכרה באוכלוסייה הערבית-פלסטינית בישראל כמיעוט לאומי, לו שמורה הזכות לשוויון זכויות לאומי ואזרחי בתחום הפוליטי, החברתי והתרבותי.
- הפסקת הפקעת הקרקעות הערביות; הפסקת מדיניות הריסת הבתים; הכרה בכל הישובים הערביים הלא-מוכרים בצפון ובנגב.
- חקיקת "חוק יסוד: שוויון האדם"; ביטול האפליה והדיכוי הלאומי בכל המישורים; הבטחת שוויון מלא לאזרחים הערבים בארץ תוך התאמה ושינוי של סמלי המדינה; התנגדות לכפיית שירות לאומי.
- מאבק עקבי נגד בידול עדתי באוכלוסייה הערבית בישראל; ביטול גיוס החובה המוטל על הצעירים הערבים-הדרוזים.
- ניהול מדיניות של העדפה מתקנת והשוואת תקציבי הרשויות המקומיות הערביות לתקציבי הרשויות המקומיות היהודיות לשם סגירת הפער העצום הקיים ביניהן ככל התחומים.
- שוויון הזדמנויות ליזמים ערביים בקבלת אשראי וסיוע ממשלתי בפיתוח פרויקטים בתעשייה, בבנין, בשירותים ועוד.
- עידוד הקמת פרויקטים לתעשייה, לתיירות בערים ובישובים הערביים והכרה בהם כבאזורי פיתוח, כולל עידוד התיירות בהם.
- העברת רכוש ההקדש המוסלמי מידי רשויות המדינה לידי מוסדות נבחרים של התושבים המוסלמים, והגנה על זכותם לבחור במוסדותיהם הדתיים.
- הכרה בגופים המייצגים את האוכלוסייה הערבית בישראל; שיתוף האוכלוסייה הערבית, בהתאם למשקלה באוכלוסייה בגופי השלטון ובנציגויותיהם.
- שיפור מהותי בתנאים וברמה של מערכת החינוך הערבית; הקמתה של אוניברסיטה בנצרת ששפת ההוראה בה ערבית.

ה. ביטול ההפליה העדתית והגנה על ענייניהם של תושבי שכונות העוני ועיירות הפיתוח:

- הגדלת התקציבים לשיפור רמת השיכון, הבריאות והחינוך ולהבטחת תעסוקה לתושבי אזורים אלה; הקמת תיכונים עיוניים והבטחת רמת הוראה גבוהה בבתי-הספר בשכונות ובערי הפיתוח.
- שיקום פסי של שכונות העוני; בניית דיור להשכרה עבור תושבים שאינם יכולים לרכוש דירה; הקצאת דיור ציבורי מסובסד למעוטי אמצעים ולמשפחות מרובות ילדים.

ו. הגנה על החירויות הדמוקרטיות:

- אישור חוקה דמוקרטית, שתגן על זכויות האדם והאזרח היסודיות, על הזכויות החברתיות, על אופייה החילוני של המדינה ועל שוויון אזרחיה כולל ביטול של מצב החירום ותקנות ההגנה לשערת חירום.
- מאבק נגד הגזענות, האפליה והאלימות; חקיקה חוקים האוסרים נגד גזענות מכל סוג.
- הבטחת חירויות הביטוי, הדעה, העיתונות, ההתארגנות והפעילות הפוליטית, האמונה והדת.
- הפרדת הדת מהמדינה; ביטול כל חוקי הכפייה הדתית; מאבק בכל צורות הקנאות העדתית; החלת תוכניות לימודים אשר יחנכו לכיבוד האדם, נגד קיפוח ואפליה ולידידות בין העמים.

ז. הבטחת שוויון האשה בכל התחומים:

- ביטול כל החוקים המקפחים את האשה; חקיקת "חוק יסוד: שוויון האשה"; יישום העדפה מתקנת בכל תחום שבו סובלות נשים מאפליה או מתת-ייצוג.
- הבטחת עבודה למובטלות; תשלום שכר שאינו נופל משכר המינימום לנשים עובדות; הכרה של שלטונות המס בהוצאה להחזקת ילדים במעון או בתשלום למטפלת; שוויון הזדמנויות בעבודה; השוואת שכר הנשים והגברים.
- אכיפה נמרצת של החוקים נגד אלימות במשפחה. הגדלת התקציבי הסיוע לנשים, קורבנות אלימות; מאבק נגד התופעה של רצח נשים.
- הגדלת ייצוג הנשים וחיזוק מעמדן בכל הרשויות והמוסדות השונים; שוויון הזדמנויות לנשים בפעילות פוליטית וחברתית.

ח. חיסול הנשק להשמדה המונית:

- פירוז המזרח-התיכון ואגן הים התיכון מכל נשק להשמדה המונית: גרעיני, כימי וביולוגי, תוך הצטרפות ישראל לאמנה הבינלאומית לאי-הפצת הנשק הגרעיני וביטול "האופציה הגרעינית" הישראלית.

בל"ד

עשרת המועמדים הראשונים של בל"ד⁴

1. ח"כ ד"ר עזמי בשארה
2. ח"כ ד"ר ג'מאל זחאלקה
3. ח"כ ואצל טה
4. סעיד נפאע
5. חאגי' עבד אל-רחים פוקרא
6. ג'ומעה אל-זבארגה
7. מחאסן רבוץ
8. מאזן ע'נאים
9. אינאס עודה חאגי
10. פואד סלטאני

עיקרי מצע מפלגת בל"ד⁵

- א. תביעה להכרה בערבים הפלסטינאים בישראל כחלק אינטגרלי מן העם הפלסטיני ומן האומה הערבית.
- ב. מיזוג ערכי הלאומיות עם אנושיות, צדק חברתי, דרך דמוקרטית, פלורליזם מחשבתי והתחייבות לכיבוד זכויות האדם וזכות העמים לשלטון עצמי. כל זאת תוך התנגדות לכל צורה של גזענות, או אפליה על רקע מיני, דתי או לאומי.
- ג. הפיכת מדינת ישראל למדינת "כל אזרחיה" תוך השוואת זכויות האזרחים הערבים והיהודים. ניסיון לביטול כל החוקים הגזעניים וביטויי הגזענות המנציחים את היותה של ישראל מדינה ציונית ואת האפליה הגזעית והפוליטית נגד בני הארץ המקוריים.
- ד. הכרה בציבור הפלסטינאי-הישראלי כמיעוט לאומי הזכאי ליהנות מכלל זכויות המיעוטים כפי שמובאים בהצהרות האו"ם הנוגעות לסוגיה זו.
- ה. הכרה בזכות הפלסטינאים בישראל למנהלת אוטונומית שתטפל בעניינים ייחודיים לאוכלוסייה זו ובראשם סוגיית החינוך והלימוד (שבה תינתן אוטונומיה תרבותית). הכרה בחיוניות של שיתוף הפלסטינאים בישראל בסוגיית הטיפול ב"קרקעות מדינה". הבטחה כי סוגיה זו לא תסתור את עיקרון השוויון בפני החוק.
- הכרה בזכות הפלסטינאים בישראל ליטול חלק, ככל שאר האזרחים, בגיבוש השלטון המרכזי, ללא העדפה או עדיפות לצד כלשהו.
- ו. התנועה תפעל לקידום החברה הפלסטינאית בישראל על בסיס מתקדם, להשוואת מעמד האישה ולהגנה על זכויותיה, ולעצירת גילויי העדתיות המגונים והקנאות השבטית והדתית.
- ז. התנועה תתמוך ותסייע בפיתוח מוסדות לאומיים-ערביים אשר יפעלו בתחומי הכלכלה והחברה, בקרב בעלי המקצועות השונים, בתחום הבריאות, מבלי שיהיה בכך כדי לפגוע בזכויותיהם של האזרחים הערביים בתקציבי הממשלה ובתמיכתה הכלכלית על בסיס השוויון מול שאר האזרחים.
- ח. התנועה תפעל למניעת המשך החרמת האדמות ולהכרה בישובים הערביים הלא-מוכרים, תוך פיתרון לסוגיית התושבים "המהגרים" בתוך ישראל, כולל הגשמת זכותם לשיבה אל כפריהם. התנועה תציע יוזמה להקמת כפרים וערים ערביות חדשות על "אדמות המדינה".

⁴ מקור: <http://www.balad.org/index.php?id=21>

⁵ מקור: <http://www.balad.org/index.php?id=162>

- ט. שיתוף פעולה עם כלל הכוחות היהודיים השותפים לחזון התנועה בדבר עתיד המושתת על שוויון מלא וכיבוד האחר במדינה דמוקרטית משותפת.
- י. פתרון הסוגיה הפלסטינית על בסיס יישום החלטות האו"ם הנוגעות בה, והקובעות כי תוקם מדינה פלסטינית עצמאית על האדמות הפלסטיניות אשר נכבשו בשנת 1967 ובירתה ירושלים, תוך פירוק של כלל ההתנחלויות ומימוש זכות השיבה של הפליטים.
- יא. המפלגה רואה בעצמה חלק מן התנועה הדמוקרטית באזור, על בסיס הפיכת המדינות לכלי להקמת משטר אזורי דמוקרטי, תוך דחייה של ההשפעה הזרה וכיבוד רצונותיהם של עמי האזור לקדמה, לפיתוח ולחיים בכבוד.

רע"מ-תע"ל

עשרת המועמדים הראשונים של רע"מ-תע"ל⁶

1. שיח' אברהים צרצור	(התנועה האסלאמית)
2. ח"כ ד"ר אחמד טיבי	(תע"ל)
3. ח"כ טלב אל-צאנע	(מד"ע)
4. שיח' עבאס זכור	(התנועה האסלאמית)
5. סלמאן אבו אחמד	(התנועה האסלאמית)
6. באסל דראושה	(מד"ע)
7. יוסף שאהין	(תע"ל)
8. מחמוד מואסי	(מד"ע)
9. ד"ר חסן אבו חג'לה	(תע"ל)
10. שיח' יוסף פדילי	(התנועה האסלאמית)

עיקרי מצע מפלגת רע"מ-תע"ל⁷

א. הסוגיה הפלסטינית והשלום

- סיום הכיבוש וחזרה לגבולות יוני 1967 תוך פינוי כלל ההתנחלויות. הקמת מדינה פלסטינית עצמאית שבירתה ירושלים על כלל השטחים הכבושים. תמיכה בזכות השיבה לפליטים הפלסטיניים. שחרור העצירים והאסירים הפלסטיניים מן הכלא הישראלי. הפסקת ייחוד ירושלים וסילוק הערבים מתחומה.
- נסיגה של ישראל מכלל האדמות הכבושות – פלסטיניות, סוריות ולבנוניות – וכינון של שלום צודק המבוסס על כבוד הדדי ושיתוף בין עמי האזור.

ב. אזרחות במדינת ישראל

- התנועה תובעת הכרה (אשר תעוגן בחקיקת חוקה) באזרחי ישראל הערבים כמיעוט לאומי בעל זכויות מלאות בכלל התחומים בדגש על כך שישראל היא עצמה מיעוט בתוך האזור הערבי והאסלאמי. התנועה מתנגדת לבידול העדתי שמנהלת ממשלת ישראל נגד העדות הערביות השונות בארץ.
- הגברת שיתוף הפעולה בין ערבים ויהודים והדגשה כי ישראל צריכה להיות מדינה דמוקרטית ומדינת כל-אזרחיה. שינוי חוק השבות הגזעני והיתר לכלל הפלסטינים לשוב למולדתם. מאבק בכל גילויי הגזענות במדינה וחקיקת חוקים שיילחמו בגזענות.
- התנועה מתנגדת בתוקף לגיוס ערבים לצה"ל. לאזרחי ישראל הערבים יינתן ייצוג ההולם את מספרם היחסי באוכלוסייה בכלל המוסדות הממשלתיים.

⁶ מקור: <http://al-methaq.net/akhbar/?safha=Sh%2526aid%253D512> ; וכן נתונים שהתקבלו מגב' כפאח חלים, עוזרת פרלמנטרית של ח"כ אחמד טיבי.

⁷ מקור: מוחמד זבידאת, כתב עיתון אל-מית'אק – ביטאון הפלג הדרומי של התנועה האסלאמית.

ג. מוסדות לאומיים

- התנועה תומכת בוועדת המעקב העליונה של ערביי ישראל ובמוסדותיה וקוראת למיסוד של סמכויותיה ואמצעי פעולתה כך שיהלמו את הסוגיות עמן היא מתמודדת.
- הפעלתו מחדש של "הוועד להגנה על האדמות" אשר ייצג את כלל הכוחות הלאומיים ויפעל על בסיס תוכנית פעולה מוגדרת.
- תמיכה בוועד הארצי של ראשי המועצות הערביות במאבק על שוויון הזכויות והתקציבים.

ד. עקורים בתוך המולדת

- התנגדות לתוכנית העקירה והגירוש כנגד הציבור הפלסטיני בישראל בגליל, בנגב, במשולש ובערים המעורבות. לעקורי הערים והכפרים הפלסטיניים משנת 1948 ול"עקורים בתוך מולדתם" תותר השיבה אל עריהם וכפריהם המקוריים תוך ביטולו של חוק "נוכחים-נפקדים" וכלל החוקים הגזעניים המקפחים; שיבת עקורי אקרית, ברעם ואל-ע'באסיה אל היישובים ע"פ החלטות בג"ץ.

ה. וקף אסלאמי ומקומות קדושים

- תמיכה ב"מועצה האסלאמית העליונה" שהוקמה ב-2001 בניהול וטיפול ענייני המוסלמים בארץ תוך מינוי של הנהגה אסלאמית מוסכמת שתעמוד בראשה.
- שחרור נכסי הוקף האסלאמי והשבתם לבעליהם החוקיים, תוך שינוי החוק המקפח אשר מונע מן הערבים את הגישה והניהול של נכסי הוקף והמקומות הקדושים להם.
- איסור על מכירת או הפקעת נכסי וקף, בתי-קברות מוסלמיים או מקומות קדושים לאסלאם. שיקום, שיפוץ ושימור של המסגדים, הכנסיות ובתי הקברות בערים המעורבות ובכפרי העקורים והשבתם לבעליהם החוקיים.
- מתן עצמאות חוקית לבתי הדין השרעיים. תקצוב ייחודי של משרד הדתות לעדות השונות לשם טיפול בענייני הדת ובמוסדות הדת הייחודיים להם. העלאת שכרם של אנשי הדת והשוואת מעמדם לזה של אנשי הדת היהודים. הקצאת מחלקה מוסלמית, נוצרית ודרוזית במשרד הדתות בראשות ערבים אשר ידאגו לענייניהם.

ו. האדמה

- יום האדמה, אירועי אוקטובר 2000 וההתנגשויות בנגב הם איתות לממשלה לחדול ממדיניות גזל האדמות שלה. הפסקה מוחלטת של החרמת האדמות והפקעתן והשבת האדמות המוחרמות לבעליהן. הכרה על זכותם של ערביי הנגב על אדמותיהם. ביטול כל החוקים המתירים החרמת אדמות מתושבים ערביים.
- התנגדות לתוכנית "שבעת הכוכבים" של אריאל שרון להקמת התנחלויות יהודיות על אדמות ערביות וביטול פרויקט "חוצה ישראל" הפוגע באדמות ערביות רבות.

ז. בנייה ושיכון

- זירוז תכנון של תוכניות מתאר לכלל היישובים הערביים תוך הרחבת שטחם וביטול המכשלות להשגת אישורי בנייה. תביעה להכרה בכלל המבנים הקיימים ולהפסקת הרס בתים. חיבור כלל המבנים הלא חוקיים לתשתיות חשמל ומים.
- הקמת ועדת בנייה עירונית ליד כל רשות מקומית גדולה. פתרון בעיות השיכון במגזר הערבי והדיר לזוגות צעירים ביישובים הערביים ובערים המעורבות. הקמת רשות לתכנון אסטרטגי של סוגיית השיכון והבנייה במגזר הערבי.

ח. ביטוח לאומי, רווחה ובריאות

- שיפור שירותי הרווחה והבריאות לתושבים הערבים והשוואתם לשירותים הניתנים ליהודים. שיפור שירותי השיקום המקצועי לאסירים משוחררים ושירותי הגמילה מסמים והטיפול בנוער. הפסקת השרירות והקיפוח של רשויות המס והביטוח הלאומי כלפי המגזר הערבי.
- הפסקת ההסתכלות הגזענית על הריבוי הטבעי של האוכלוסייה הערבית וראייתו כסכנה דמוגרפית ולמול זאת ביטול עידוד הריבוי הטבעי אצל היהודים כצעד נגדי.

ט. האישה

- שיפור מעמד האישה בכל תחומי החיים, מתן חרות וכבוד לנשים והפסקת האפליה כלפיהן. ייצוג הנשים בצורה שווה והוגנת בכל המוסדות הממלכתיים.
- הקמת מעונות יום ומוסדות לטיפול בילד לשם סיוע לנשים לצאת לעבודה ולאיוון בין העבודה וענייני הבית; התנגדות לכל גילויי האלימות נגד נשים וכינון מוסדות רווחה למניעתה; פעולה למען הסכמה על חוק איחוד המשפחות הערביות אשר יתיר לנשים ולבעליהן לחיות תחת קורת גג אחת.

י. חינוך והוראה

- סיוע לתלמידי האוניברסיטאות הערביים בלימודים ובתשלומי שכר הלימוד ופתיחת כלל החוגים באוניברסיטאות לסטודנטים ערבים. פתרון בעיית השיכון לסטודנטים באוניברסיטאות ממנה סובלים בעיקר סטודנטים ערבים. קידום החינוך הטכנולוגי ופיתוח מכללות טכנולוגיות במגזר הערבי.
- הגדלת כמות בתי הספר וכיתות הלימוד במגזר הערבי; חידוש תוכניות הלימוד במערכת החינוך הערבית והתאמתן לצורכי המגזר הערבי; קידום חוק חינוך חובה חינוך מגילאי הגן ועד לאוניברסיטה; הכרה ביישובים הערביים כאזורי עדיפות לאומית א' בתחום החינוך; קידום החינוך המיוחד במגזר הערבי והשוואתו למגזר היהודי.
- הקמת מועצת חינוך ערבית מיוחדת במשרד החינוך בראשות ערבי.

מל"ע

עשרת המועמדים הראשונים של מל"ע⁸

1. מוחמד כנעאן
2. ד"ר סאלח בדארנה
3. זאיד עטאללה
4. ורדי מוסקוביץ'
5. חלוא אליאס
6. נסר דעאס
7. חוסאם עדוי
8. עו"ד מוחמד פוקרא
9. עו"ד מוחמד עישאן
10. עו"ד עומר ע'זאוי

עיקרי מצע מפלגת מל"ע⁹

- א. **מטרת המפלגה:** לפעול למען שוויון זכויות בתוך מדינת ישראל בענייני היומיום, תוך התמקדות בחינוך, שיפור התשתיות, וטיפול באבטלה. מתכוונים להתמקד בבעיות המגזר הערבי בנגב, במשולש, בגליל ובערים המעורבות.
- ב. מעוניינים בשימת קץ לסכסוך הערבי-ישראלי, ובכוונתם לתמוך בכל הסדר שיביא לסיום הסכסוך הערבי-ישראלי, אך ישקיעו את מרבית המאמצים בתוך האוכלוסייה הערבית במדינה.
- ג. רואים בירושלים המזרחית את בירת המדינה הפלסטינית, ותומכים בהסדר מתוך שיחות ישירות בין הצדדים. "המו"מ יהיה בשפה המוסכמת על שני העמים ולא שפת אלימות", לדבריהם.
- ד. המפלגה מתנגדת לקיצוצים ותומכת בהגדלת שכר המינימום והגדלת הקצבאות, מתן הטבות לסטודנטים והפחתת שכר הלימוד עד שיגיע ללימודים חנם.

⁸ מקור: ח"כ לשעבר מוחמד חסן כנעאן

⁹ מקור: <http://go.ynet.co.il/miflaga/leumiArav1.htm>

דע"מ

עשרת המועמדים הראשונים של דע"מ¹⁰

1. אסמא אגבאריה
2. ניר נאדר
3. סאמיה ח'טיב
4. מוניר קעוואר
5. מלאכ מוראד
6. עבד אלמונעם ח'טיב
7. אסנת בר אור
8. ופא טיאהרה
9. מוצטפא אבו חשב
10. מוחמד ג'בארין

עיקרי מצע מפלגת דע"מ¹¹

א. במישור הפוליטי

- ביטול עיקרון החד-צדדיות בעיצוב גבולות המדינה. על ישראל לסגת בצורה מלאה לגבולות 67' ולבטל את גדר ההפרדה ואת כל צורות ההרעבה והסגר של הפלסטינים.
- כניסה למשא ומתן הדדי לשלום עם הפלסטינים תוך הכרה של ישראל באחריותה להרס הכלכלה הפלסטינית ומתן הרשאת כניסה לתחומיה לפועלים הפלסטינים שהם בני הברית והבסיס לבניית עתיד דמוקרטי ושוויוני.

ב. במישור הכלכלי והחברתי

- ייצוג של כלל מעמד הפועלים, ללא קשר להשתייכות הדתית או הלאומית וייצוג האינטרסים שלו. מעמד זה, הנפגע העיקרי ממדיניות הממשלה הנוכחית, מהווה את הרוב הגדול של החברה. משום כך, הוא המעמד היחיד המסוגל לבצע את השינוי הנחוץ להפיכתה של החברה לחופשית, צודקת ושוויונית.
- ביטול כלכלת השוק החופשי בסגנון האמריקאי, אשר משרתת מיעוט קטן של בעלי הון על חשבון רוב רובו של מעמד הפועלים. דגש על ביטול "תכנית ויסקונסין" אשר מעודדת את העבודה הבלתי מאורגנת באמצעות חברות כוח אדם תחת הסיסמא של "חזרה לעבודה" ופוגעת בחלשים ובנזקקים לקצבאות הביטוח הלאומי.
- צמצום הפערים המתרחבים בין עשירים ועניים והחשבת המושג "עבודה מאורגנת" ללקסיקון הכלכלי הישראלי.
- השקעת משאבים בפיתוח מקורות תעסוקה תוך הפסקת יבוא עובדים זרים ומאבק נגד ניצול עובדים על ידי חברות כוח אדם.
- מיסוי העשירים כדי לממן תכניות רווחה וכן ביטול הקיצוצים בתכניות הרווחה ובקצבאות.
- הזרמת משאבים לאוכלוסיה הערבית שיושקעו בתשתיות, בחינוך ובבריאות.
- מאבק בעוני באמצעות עידוד נשים ערביות לצאת לעבודה.

¹⁰ רשימת התנועה באתר : <http://www.odaction.org>

¹¹ מקור : <http://www.odaction.org/matza.html>

הסעיפים הנוגעים לערבים בישראל במצעי המפלגות הציוניות

מרץ-יחד¹²

א. עקרונות החברה הרב תרבותית בישראל

זהות המדינה: ישראל היא מדינת הלאום של העם היהודי ובה מיעוט לאומי ערבי ולה זהות מורכבת; חוק השבות ייוותר על כנו; המדינה תפתח ותשמר את התרבות היהודית, ואת מכלול הסמלים המבטאים את זהותה של ישראל כמדינת העם היהודי. תישקל האפשרות להכנסת שינויים להמנון ולדגל המדינה כדי שיכילו גם סמלים ותכנים ערביים; המדינה תכיר במיעוט הערבי כמיעוט לאומי ותאפשר לו לממש ולבטא את תרבותו הנפרדת ולפעול בשפתו הנפרדת; השימוש בשפה הערבית יורחב וכן תורחב מסגרת הוראתה במוסדות חינוך יהודיים.

ב. שסעים בחברה הישראלית

השסע הלאומי יהודים-ערבים: בין הקבוצות התרבותיות המרכיבות את אוכלוסיית ישראל נמצאת קבוצה גדולה של אזרחים ערבים, המונה כחמישית מאוכלוסיית המדינה. משך כל שנות קיום המדינה הופלו האזרחים הערבים באופן עמוק ושיטתי ע"י המדינה בתחומי הקצאת קרקעות, פיתוח תשתיות, תעסוקה, חינוך, בריאות, דיור ותמיכה במוסדות דת ותרבות. ישראל תכיר באזרחים הערבים של המדינה כמיעוט לאומי, תרבותי ודתי ותאפשר להם לפתח את זהותם הייחודית; המדינה תשלב חגים ערביים בלוח השנה הרשמי; המדינה תפעל לתיקון אפליה האזרחים הערבים ולפתח תכנית להעדפה מתקנת של האוכלוסייה הערבית בכל תחומי החיים, בדגש על שילוב ערבים במוסדות פוליטיים ומנהליים.

ג. זכויות האזרחים הערבים כמיעוט לאומי

מדינת ישראל תגדיר עצמה כמדינת העם היהודי, מדינה דמוקרטית ורב-תרבותית ומדינת כל-אזרחיה. מעמד כל אזרח ואזרחית במדינה, ללא הבחנה כלשהי, חייב להיות שווה. מלבד הבטחת שוויון מלא לכל אזרחי המדינה, ישראל גם תכיר במיעוט הערבי כמיעוט לאומי בעל זכויות קולקטיביות, ותאפשר לו לממש ולבטא את תרבותו הייחודית ולפעול בשפתו.

ד. מאבק בגזענות

בשנים האחרונות הגיעו הגילויים החמורים של הגזענות והאפליה בחברה הישראלית לשיאים קיצוניים, שהחמור שבהם הוא הרצח בפרעם. מרץ-יחד תפעל להיאבק בתופעות של גזענות בפעילותה הציבורית ותעודד תמיכה בפעילות חינוכית בכל שכבות הציבור.

ה. תיקון האפליה

מרץ-יחד תפעל ליישום מיידי של המלצות ועדת אור; לגיבוש תכנית כוללת לפיתוח תשתיות ושיקום ישובים ערביים; לזירוז אישור תכניות מתאר בישובים ערבים והרחבתם על מנת לאפשר היתרי בניה ופתרונות דיור; לשדרוג ישובים ערבים למעמד של עיר ודאגה לתכנון אורבני מתאים; להגברת המעורבות של אזרחים ערבים ביזמות עסקית ובהשקעות; להקמת אזורי תעשייה הסמוכים למרכזי האוכלוסייה ולמועצות המקומיות הערביות; לתיקון האפליה והשרירות בחוקי הקרקעות; לסימון יישובים ערביים מימי קום מדינת ישראל ולהקמת מוזיאון לאומי להנצחת החיים הערביים בארץ לפני ומאז הקמת המדינה; להכרה בישובים הערביים הלא-מוכרים; להעברת הווקף המוסלמי לידיים מוסלמיות; לקידום האישיה הערבייה בכל התחומים ולהבטחת זכויותיה; ולהשבת עקורי אקריית וברעם לכפריהם.

¹² מקור: <http://www.myparty.org.il/elections/maza.php?id=18> ; <http://www.myparty.org.il/main-branch/he/contents/46.html>

מפלגת העבודה¹³

ערבים אזרחי ישראל

מפלגת העבודה תפעל לשינוי מהותי במדיניות הממשלה ביחס לאזרחיה הערביים, תוך שימת דגש על שוויון מלא תוך סגירת פערים בין אזרחיה הערבים לבין אזרחיה היהודים בתחומי החינוך, התעסוקה ובניית אזורי תעשיה מתקדמים, התשתיות, הבריאות, הרווחה ושירותים חברתיים.

הערת העורכים :

עד מועד סגירת הגיליון, מפלגת **קדימה** לא הציגה מצע כלל.
מפלגת **הליכוד** אינה מתייחסת במצעה לערבים אזרחי ישראל.

¹³ מקור : <http://www.avoda2006.org.il/WorkingForYou.asp?cc=0113>